

Comparison of personality characteristics and personality types of contact and non- contact sport majors

Shirin Khosravi. M.A.

Department of Psychology, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

Sayed Abbas Haghayegh. Ph.D.

Department of Psychology, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

Abstract

The aim of the present research was the comparison of characteristic and types of personality between the athletes of contact and non- contact sport majors. It was a type of scientific-comparative research and its statistical population consisted of the professional sport activities in 2015. The forenamed samples consisted of 120 persons, including 2 groups 60 member's athletes of contact and non- contact sport majors, which were opted by the way of accessible sampling technique the research instruments were Big Five Personality Factor Inventory (NEO-PI-R) (Costa & McCrae, 1985), and A/B Personality Type Questionnaire (Friedman & Roseman, 1963), which were completed by the participants. Data was analyzed using independent t-test, and analysis of covariance in SPSS23. The results implied that in personality types of Big Five Personality Factor Inventory (there are a significant difference between the contact/non-contact group's depressions.) The scores of the contact sport player in depression variable is more than the scores of the non-contact sport player ($p=0/020$). Furthermore, according to this results there is a significant difference between the contact/ non-contact groups personality types ($P=0/039$). In personality types the non- contact sport major player's score is more than the contact sport major players.

Keywords: personality characteristic, A/B personality type, athletes, contact and non-contact sport.

مقایسه ویژگی‌ها و تیپ‌های شخصیتی بین ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخوردی

شیرین خسروی

دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

سیدعباس حقایق*

استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

چکیده

هدف از این پژوهش مقایسه ویژگی‌ها و تیپ‌های شخصیتی بین ورزشکاران رشته‌های برخوردار و غیربرخوردی بود. جامعه آماری آن، تمامی ورزشکاران رشته‌های ورزشی شهرهای اصفهان و شهرکرد بودند که به‌طور حرفه‌ای در سال ۱۳۹۴ فعالیت می‌کردند. نمونه‌های مورد نظر در این پژوهش ۱۲۰ نفر، شامل ۲ گروه ۶۰ نفری از ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخوردی بودند که به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش، پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی بزرگ (مک کریو کاستا، ۱۹۸۵) و پرسشنامه تیپ شخصیتی ای و بی (فریدمن و روزمن، ۱۹۶۴) بودند که توسط شرکت‌کنندگان تکمیل شدند. نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد که در شاخص‌های شخصیتی پرسشنامه پنج عاملی، بین افسردگی ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود داشت. نمره ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار در متغیر افسردگی، بالاتر از غیربرخوردی بود ($p=0/02$). همچنین، از نظر تیپ‌های شخصیتی بین ورزشکاران برخوردار و غیربرخوردی تفاوت معناداری مشاهده شد ($p=0/039$). در تیپ‌های شخصیتی نمره ورزشکاران غیربرخوردی بالاتر از نمره ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار است.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های شخصیتی، تیپ‌های شخصیتی، قهرمانان، ورزش‌های برخوردار و غیربرخوردی.

* نویسنده مسؤل: abbas_haghayegh@yahoo.com

مقدمه

افرادی که در بُعد نورزگرایی بیش از نرم‌ها نمره می‌گیرند، آمادگی بیشتری برای تجربه هیجان‌های ترس، غم، دستپاچگی، خشم و احساس گناه دارند (دیوید، گرین، مارتین و اسلاس^{۱۲}، ۱۹۹۷ و کاستا^{۱۳} و مک کرا^{۱۴}، ۱۹۹۲). برعکس، افرادی که در مقیاس برونگردی نمره بیشتر می‌گیرند، عموماً شادتر، سرزنده‌تر، باانرژی‌تر، خوش‌بین‌تر و فعال‌ترند (دیوید و همکاران، ۱۹۹۷ و مگنوس، دینر، فوجیتا و پاوت^{۱۵}، ۱۹۹۳). یافته‌های پژوهشی رودس^{۱۶} (۲۰۰۱)، کورنیا^{۱۷} و هلستن^{۱۸} (۱۹۹۸)، کونر^{۱۹} و آبراهام^{۲۰} (۲۰۰۱) و مارکس و لاتجندروف^{۲۱} (۱۹۹۹) با بررسی رابطه مدل پنج عاملی شخصیت و فعالیت‌های ورزشی نشان داده‌اند که فعالیت ورزشی با نورزگرایی کم‌تر، برونگردی بیشتر و وظیفه‌شناسی بیشتر همبستگی دارند. در این پژوهش تنها پنج عامل اصلی شخصیت بررسی شده‌اند و خرده مقیاس‌های آن‌ها اندازه‌گیری نشده است. در مطالعه‌ای کاژتنا و توسکا، بریک و بورنیک^{۲۲} (۲۰۰۴) با استفاده از مقیاس پنج عاملی شخصیت، به این نتیجه رسیدند که ورزشکاران رشته‌های با ریسک بالا، در عامل احساسات نمرات بالاتری کسب کردند و در عوامل وظیفه‌شناسی و انعطاف‌پذیری نمره کمتری در مقایسه با ورزشکاران رشته‌های با ریسک پایین کسب کردند همچنین در عامل قابلیت پذیرش نیز تفاوتی بین دو گروه به چشم نخورد.

تیپ‌شناسی شخصیت می‌تواند به هر دو جنبه شباهت و تفاوت در میان انسان‌ها وضوح بخشیده و هر دو مقوله را مورد شرح و تبیین قرار دهد (حسینی، ۱۳۹۱). یکی از پذیرفته‌شده‌ترین تقسیم‌بندی‌ها، تقسیم آن به دو تیپ شخصیتی ای و بی است. پژوهش‌های دو دهه گذشته نشان داده است که افراد با تیپ ای بسیار رقابت‌جو، متقدکننده عملکرد خود، تلاش برای کمال در شغل و تلاش در جهت

امروزه در دنیای ورزش حرفه‌ای، آمادگی جسمانی به‌عنوان تنها عامل کلیدی موفقیت و پیشرفت محسوب نمی‌شود و علاوه بر توانایی‌های جسمانی، تاکتیکی و مهارت‌های تخصصی، توانمندی و ویژگی‌های شخصیتی از عوامل مؤثر بر پیشرفت ورزشی است (هانین^۱، ۲۰۰۰). به همین دلیل، بسیاری از نظریه‌های شخصیت همواره به دنبال این موضوع بودند که بتوانند با شناخت ویژگی‌های شخصیتی افراد، موفقیت و رفتار آن‌ها را پیش‌بینی کنند (لی^۲ و کانگر^۳، ۲۰۱۴). ورزشکاران در سطوح مختلف مهارت و آمادگی، تفاوت‌هایی از نظر ویژگی‌های شخصیتی با هم دارند و شاید تفاوت بین ورزشکاران موفق و ناموفق به همین ویژگی‌ها مربوط باشد (صیاد، ۱۳۸۷). ویژگی‌های عمومی شخصیت در زندگی روزمره به صفاتی پایدار در طول زمان اشاره دارد که از موقعیتی به موقعیت دیگر تغییر چندانی نمی‌کند (اسمیت^۴، ۲۰۰۸ و ولراث^۵ و تورگرسن^۶، ۲۰۰۸). ساختار شخصیتی بر مبنای مدل‌های مختلفی شرح داده شده است. یکی از این مدل‌ها مدل پنج عامل شخصیت است که مطالعات بسیاری را حتی در حیطه روان‌شناسی ورزش به وجود آورده است (شریعتی و بختیاری، ۲۰۱۱).

بسیاری از روان‌شناسان معتقدند ساختار اصلی شخصیت آدمی از پنج صفت عالی، تشکیل شده است. همه افراد با این پنج عامل، سروکار دارند و می‌توان نیمرخ شخصیتی آن‌ها را که متشکل از این پنج عامل است ترسیم کرد. بر اساس این مدل، شخصیت از پنج بعد اصلی تشکیل شده است که عبارتند از: روان‌نژندی^۷، برون‌گرایی^۸، انعطاف‌پذیری^۹، سازگاری^{۱۰} و وظیفه‌شناسی^{۱۱} (حقی، ۱۳۹۰). برخورداری از درجات متفاوت ویژگی‌های شخصیتی به تناسب بر احساسات، بازخوردها و رفتارها تأثیر می‌گذارد. برای مثال،

1. Hanin	2. Le
3. Conger	4. Smith
5. Vollrath	6. Torgersen
7. Neuroticism	8. Extraversion
9. Openness to Experiences	10. Agreeableness
11. Conscientiousness	12. David, Green, Martin & Slus
13. Costa	14. McCrae
15. Magnus, Diener, Fujita, & Pavot	16. Rhodes
17. Courneya	18. Helsten
19. Conner	20. Abraham
21. Mar & Lutgendorf	22. Kajtna, Tusak, Baric & Burnik

بازیکنان رشته‌های برخورداری در بازی سریع و پویا درگیر هستند و تحت فشار زمانی و فضایی قرار دارند. در این ورزش‌ها، شدت خیلی زیاد تماس در میان بازیکنان حرکات لحظه‌ای محکمی را ایجاد می‌کند و مجاورت نزدیک مربی، مقامات رسمی و قرار گرفتن زیر نظر تماشاگران ممکن است نیازهای روانی ورزشکار را در واکنش به این مطالبات افزایش دهد که احتمالاً این عوامل در رشته‌های غیربرخوردی به دلیل پیش‌بینی‌پذیر بودن موقعیت محیط به‌طور دیگری تأثیرگذار باشند (بشارت، قهرمانی و تقی پورگیوی، ۱۳۹۳). مکسول^۹ (۲۰۰۴) با طبقه‌بندی رشته‌های ورزشی در دو طبقه ورزش‌های برخورداری و ورزش‌های غیربرخوردی به این نتیجه رسید که ورزشکاران برخورداری مانند راگبی، کاراته، فوتبال آمریکایی، هاکی و بوکس در مقایسه با سایر ورزشکاران، از سطح آشنفگی بیشتری برخوردارند. مک کلوی^{۱۰} (۲۰۰۳) در مطالعه ورزشکاران رشته‌های برخورداری و غیربرخوردی به این نتیجه رسیدند که بین دو گروه در عامل روان‌رنجورخویی و برون‌گرایی تفاوتی وجود ندارد. همچنین در مطالعه نیوکمب^{۱۱} و بویل^{۱۲} (۱۹۹۵) بین ورزشکاران برخورداری و غیر برخورداری در عامل روان‌رنجورخویی تفاوت معناداری به دست نیامد.

خصوصیات شخصیتی ورزشکاران، به مشاوران، مربیان و متخصصان ورزش این فرصت را می‌دهد تا با انتخاب افراد سالم، احتمال موفقیت باشگاه‌های ورزشی را افزایش دهند (اعتمادی نیا و بشارت، ۲۰۱۰؛ گیول هرم و لاک^{۱۳}، ۲۰۱۱). شواهد متعددی تأیید کرده‌اند که ویژگی‌های شخصیتی، تعیین‌کننده اصلی بازخوردها و رفتارهای ورزشی محسوب می‌شود. پژوهش‌های انجام شده در زمینه شخصیت و فعالیت‌های ورزشی، پیرامون پنج عامل اصلی شخصیت است. با این حال، بررسی این عوامل همراه با کلیه خرده مقیاس‌هایشان (عامل روان‌رنجورخویی با خرده مقیاس‌های افسردگی، اضطراب، خصومت، کم‌رویی، شتاب‌زدگی و آسیب‌پذیری، عامل برون‌گرایی با خرده‌مقیاس‌های گرم

اهداف زندگی خود بدون احساس آرامش هستند (دماورا^۱ و پولمیآ، ۲۰۱۴). تیپ ای همیشه در جنبش و حرکت‌اند، با سرعت غذا می‌خورند و صحبت می‌کنند، آن‌ها تمایل دارند باعجله جمله خود را تمام کنند (آیدین^۳ و پهلوان^۴، ۲۰۱۰). این افراد به موقعیت‌های استرس‌زا به‌صورت انفجاری واکنش نشان می‌دهند و آن‌ها با انجام این کار در سرتاسر بدنشان آذیرهایی را به کار می‌اندازند (هال‌جین^۵ و ویتبورن^۶، ۲۰۰۶). افراد تیپ بی، شخصیتی متضاد با افراد تیپ ای دارند، آن‌ها کم‌تر خشمگین می‌شوند و حتی در هنگام خشم، موقعیت را با واقع‌بینی بیشتر می‌پذیرند. این افراد دارای اعصابی آرام و راحت‌اند، به‌ندرت سخن دیگری را قطع می‌کنند و با دقت، سخنان گوینده را می‌شنوند. اشتباهات خود را پذیرفته و آن‌ها را به منزله فرصت‌هایی برای آموزش تلقی می‌کنند و هیچ‌گاه نگران وقت نیستند (فرناندز، وردس و همکاران^۷، ۲۰۰۲). با وجود تفاوت در خصوصیات و ویژگی‌های شخصیتی ورزشکاران که می‌تواند باعث تفاوت در عملکرد آن‌ها شود، پژوهشی که تأثیر تیپ‌های شخصیتی را در رشته‌های ورزشی برخورداری و غیربرخوردی بررسی کند تاکنون انجام نشده است. علیزاده (۱۳۷۸) در پژوهشی که به‌منظور مقایسه شخصیت نوع ای بین دانشجویان مرد شرکت‌کننده در سومین المپیاد ورزشی در ورزش‌های بسکتبال، هندبال، بدمینتون و تنیس روی میز انجام داد، نتیجه گرفت هیچ تفاوت معناداری در بین ورزشکاران گروهی و افرادی در تمایل به تیپ شخصیتی ای وجود ندارد. یکی از تقسیم‌بندی‌هایی که در مورد رشته‌های ورزشی انجام شده است تقسیم آن‌ها به دو نوع برخورداری و غیربرخوردی است. رشته‌های ورزشی برخورداری به ورزش‌هایی گفته می‌شود که ممکن است حین انجامشان بین افراد یا اجسام برخورد صورت بگیرد (بندیت، پارکر و تونیا^۸، ۲۰۱۴) اما در ورزش‌های غیربرخوردی درگیری و برخوردهای تن‌به‌تن فیزیکی جایی ندارد و به‌طور معمول تماس فیزیکی بازیکنان در این ورزش‌ها خطا به حساب می‌آید (راسل، ۲۰۰۸).

1. Demareva
3. Aydin
5. Halgin
7. Fernandez, Verdecie, Chavez, Alvarez & Fiallo
9. Maxwell
11. Newcombe
13. Guilherme & Lage

2. Poleyaya
4. Pehlivan
6. Whitbourne
8. Benedict, Parker & Tonya
10. McKelvie
12. Boyle

بودن، معاشرتی بودن، ابراز وجود، فعال بودن، هیجان خواهی و هیجان مثبت، عامل موافق بودن با خرده‌مقیاس‌های اعتماد، رک‌گویی، نوع‌دوستی، همراهی، تواضع، دل‌رحم بودن، عامل گشودگی با خرده‌مقیاس‌های تخیل، زیباپسندی، احساسات، کنش‌ها، ایده‌ها و ارزش‌ها، عامل باوجدان بودن با خرده‌مقیاس‌های کفایت، نظم، وظیفه‌شناسی، تلاش برای موفقیت، خویش‌داری و محتاط در تصمیم‌گیری، کم‌تر مورد پژوهش قرار گرفته است. تنها در پژوهش بشارت (۱۳۸۷) پنج عامل اصلی شخصیت و خرده‌مقیاس‌هایش در ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی و کشاورز (۱۳۹۴) در ورزشکاران ایرانی و غیر ایرانی بررسی شده و در دو گروه ورزش‌های برخوردی و غیربرخوردی در این زمینه پژوهشی انجام نشده است. همچنین، ارتباط تیپ‌های شخصیتی با فعالیت‌های بدنی در سال‌های اخیر کم‌تر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته و در مورد تأثیر و نقش آن در رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی پژوهشی انجام نشده است. در نتیجه نیاز به پژوهشی جامع‌تری است که پنج عامل اصلی شخصیت و کلیه خرده‌مقیاس‌های این پنج عامل را در رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی بررسی کند؛ بنابراین، هدف اصلی این تحقیق بررسی تیپ‌های شخصیتی، پنج عامل اصلی شخصیت و کلیه خرده‌مقیاس‌های آن در ورزشکاران رشته‌های غیربرخوردی و ورزشکاران رشته‌های ورزشی شهرهای اصفهان و شهرکرد بود. بر این اساس فرضیه‌های پژوهش عبارت بودند از:

فرضیه‌های کلی

۱. بین عامل شخصیتی روان‌رنجورخویی در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۲. بین عامل شخصیتی برون‌گرایی در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۳. بین عامل شخصیتی گشودگی در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۴. بین عامل شخصیتی موافق بودن در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۵. بین عامل شخصیتی باوجدان بودن در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. بین میانگین خرده‌مقیاس‌های عامل شخصیتی روان‌رنجوری (اضطراب، خصومت، افسردگی، کم‌رویی، شتاب‌زدگی و آسیب‌پذیری) در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۲. بین میانگین خرده‌مقیاس‌های عامل شخصیتی برون‌گرایی (گرم بودن، معاشرتی بودن، ابراز وجود، فعال بودن، هیجان‌خواهی و هیجان مثبت) در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۳. بین میانگین خرده‌مقیاس‌های عامل شخصیتی گشودگی (تخیل، زیباپسندی، احساسات، کنش‌ها، ایده‌ها و ارزش‌ها) در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۴. بین میانگین خرده‌مقیاس‌های عامل شخصیتی موافق بودن (اعتماد، رک‌گویی، نوع‌دوستی، همراهی، تواضع و دل‌رحم بودن) در ورزشکاران رشته‌های برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۵. بین میانگین خرده‌مقیاس‌های عامل شخصیتی باوجدان بودن (کفایت، نظم، وظیفه‌شناسی، تلاش برای موفقیت، خویش‌داری و محتاط در تصمیم‌گیری) در ورزشکاران رشته‌های برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

۶. بین میانگین تیپ‌های شخصیتی ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: طرح این پژوهش به لحاظ نوع طرح، از نوع پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای و به لحاظ روش گردآوری اطلاعات از نوع پژوهش‌های کمی است. جامعه آماری این پژوهش، همه ورزشکاران ورزش‌های مختلف برخوردی و غیربرخوردی در سطح شهرهای اصفهان و شهرکرد بودند که به‌طور حرفه‌ای (منظور

سازگاری و وجدانی بودن به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۵۵، ۰/۲۷، ۰/۳۸ و ۰/۷۷ به دست آمد. نمونه‌ای از سؤالات این پرسشنامه عبارت است از: من بیشتر افرادی را که می‌شناسم، واقعاً دوست دارم.

پرسشنامه تیپ شخصیتی ای و بی: این مقیاس توسط

فریدمن و روزمن در سال ۱۹۶۴ ساخته شد (میلر و کاروسکوف، ۱۹۸۶). در این پرسشنامه افراد ۲۵ پرسش که پاسخ بلی-خیر دارند را پاسخ می‌دهند. به پاسخ بلی (۱) نمره و پاسخ خیر (۰) نمره تعلق می‌گیرد و نمره‌گذاری آن به شرح زیر است: نمره متوسط ۱۳ (بیشتر از متوسط تمایل به تیپ ای، کمتر از متوسط تمایل به تیپ بی، بیشتر از ۲۰ تمایل شدید به تیپ ای، کمتر از ۵ تمایل شدید به تیپ بی). پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۶۲ به دست آمد. اعتبار این آزمون نیز بر اساس بررسی‌های انجام گرفته بالاتر از ۰/۸ بوده است ضریب پایایی این آزمون در مطالعات انجام شده در خارج از ایران نیز ۰/۸۰ گزارش شده است (گنجی، ۱۳۹۲). نمونه‌ای از سؤالات این پرسشنامه عبارت است از: آیا در مکالمات روزمره خود روی برخی کلمات تأکید می‌کنید؟

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

پس از تشریح هدف‌های پژوهش و انجام هماهنگی‌های لازم با مسئولان باشگاه‌های ورزشی هدف، نمونه‌گیری از شهریورماه سال ۱۳۹۴ انجام شد. ورزشکاران مورد نظر از باشگاه‌های تناسب و بنیاد شهر شهرکرد و باشگاه‌های قائم و کوثر شهر اصفهان، انتخاب شدند. جهت رعایت اخلاق پژوهشی و رعایت حقوق شرکت‌کنندگان به آن‌ها گفته شد هر زمان که تمایل به ادامه و تکمیل پرسشنامه‌ها را ندارند می‌توانند انصراف دهند. در ضمن توضیح داده شد که اطلاعات پرسشنامه‌ها محرمانه و بدون نام خواهد بود. پرسشنامه‌ها به صورت یک دفترچه مجلد و همراه با حاشیه تهیه شد که از نظر بصری برای شرکت‌کنندگان رغبت‌انگیز باشد. در لیستی جداگانه تلفن شرکت‌کنندگان جمع‌آوری و هر دو هفته یک‌بار، جهت یادآوری تکمیل پرسشنامه‌ها، پیامکی برای آن‌ها ارسال شد. پرسشنامه‌های مربوط به پژوهش شامل پرسشنامه شخصیتی نئو و پرسشنامه تیپ‌های شخصیتی آ و بی بود که به صورت یک دفترچه همراه با

این است که عضو یک باشگاه رسمی ورزشی باشند) در سال ۱۳۹۴ در حال فعالیت بودند. ۱۲۰ نفر ورزشکار به شیوه نمونه‌گیری در دسترس - شامل ۲ گروه ۶۰ نفری از ورزشکاران رشته‌های ورزشی غیربرخوردی شامل بدن‌سازی، دوچرخه‌سواری و ایروبیک (که در آن‌ها اجازه هیچ‌گونه برخورد فیزیکی بین حریفان شرکت‌کننده در رقابت وجود ندارد (حلب‌چی و همکاران، ۱۳۸۵) و برخورداردی کاراته و فوتبال (که ممکن است حین انجامشان بین افراد یا اجسام برخورد صورت بگیرد (بندیت و همکاران، ۲۰۱۴) با توجه ملاک‌های ورود و خروج ذیل، انتخاب شدند.

ملاک‌های ورود: ورزشکاران در رده سنی بزرگسال (بالای ۱۸ سال) بودند، به طور رسمی عضو یک تیم ورزشی بودند و حداقل سه سال مستمر در آن رشته ورزشی مشغول به فعالیت بودند.

ملاک‌های خروج: ورزشکاران همزمان در بیشتر از یک رشته ورزشی مشغول به فعالیت بودند و بیشتر از پنج درصد سؤالات پرسشنامه‌ها بدون جواب باشد.

پرسشنامه شخصیتی پنج عامل^۱: این پرسشنامه به وسیله

مک کریو کاستا در سال ۱۹۸۵ با عنوان پرسشنامه شخصیتی نئو معرفی شد. این مقیاس یک آزمون ۲۴۳ سؤالی است که ۲۴۰ سؤال آن پنج عامل اصلی شخصیت شامل روان‌نژندی، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، سازگاری و وظیفه‌شناسی را می‌سنجد و ۳ سؤال پایانی اعتبار اجرایی آزمون را تعیین می‌کند (کاستا و مک کرا، ۱۹۹۲). هر یک از ابعاد یا عوامل اصلی این مقیاس با بررسی شش زیر مقیاس یا عامل فرع یا مکان بررسی گسترده ویژگی‌های شخصیت را فراهم می‌سازد (فتحی آشتیانی، ۱۳۹۳). پژوهش‌های متعدد، پایایی و اعتبار این پرسشنامه را مورد تأیید قرار داده‌اند. طی یک مطالعه هفت‌ساله، ضریب‌های اعتبار در ۱۸ زیر مقیاس از ۰/۵۲ تا ۰/۸۲ و برای پنج عامل اصلی در مردان و زنان از ۰/۶۳ تا ۰/۸۱ بودند (کاستا و مک کرا، ۱۹۹۲). مطالعات انجام شده در مورد ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در نمونه‌های ایرانی ضرایب پایایی ابعاد اصلی آزمون را از ۰/۵۳ تا ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند. در پژوهش آتش‌روز (۱۳۸۶) با استفاده از روش همسانی درونی، ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از پنج صفت: روان‌آزرده‌خویی، برون‌گرایی، گشودگی،

جدول ۱. شاخص‌های میانگین و انحراف معیار پنج عامل شخصیت و خرده‌مقیاس‌های آن‌ها

خطای معیار	میانگین	ورزشکار	متغیر	خطای معیار	میانگین	ورزشکار	متغیر
۰/۷۲	۲۵/۸۹	بر خوردی	همراهی	۲/۴۶	۱۴۹/۸۰	بر خوردی	روان رنج‌ور خوبی
۰/۶۶	۲۴/۱۷	غیر بر خوردی		۲/۲۵	۱۴۳/۱۸	غیر بر خوردی	
۰/۵۴	۲۴/۹۴	بر خوردی	تواضع	۰/۶۴	۲۵/۱۶	بر خوردی	اضطراب
۰/۴۹	۲۳/۵۷	غیر بر خوردی		۰/۵۹	۲۳/۲۶	غیر بر خوردی	
۰/۶۷	۲۶/۰۵	بر خوردی	دل‌رحم بودن	۰/۵۸	۲۴/۷۱	بر خوردی	خصوصیت
۰/۶۲	۲۶/۹۵	غیر بر خوردی		۰/۵۴	۲۴/۴۷	غیر بر خوردی	
۲/۳۲	۱۵۲/۸۴	بر خوردی	برون‌گرایی	۰/۶۲	۲۵/۲۴	بر خوردی	افسردگی
۲/۱۳	۱۵۰/۷۳	غیر بر خوردی		۰/۵۶	۲۲/۹۲	غیر بر خوردی	
۰/۵۶	۲۳/۴۰	بر خوردی	گرم بودن	۰/۶۳	۲۴/۲۲	بر خوردی	کم‌رویی
۰/۵۱	۲۴/۹۲	غیر بر خوردی		۰/۵۸	۲۴	غیر بر خوردی	
۰/۶۵	۲۶/۳۷	بر خوردی	معاشرتی بودن	۰/۸۱	۲۴/۶۵	بر خوردی	شتاب‌زدگی
۰/۶۰	۲۵/۴۲	غیر بر خوردی		۰/۷۴	۲۳/۳۲	غیر بر خوردی	
۰/۵۴	۲۶/۱۸	بر خوردی	ابراز وجود	۰/۵۴	۲۵/۸۱	بر خوردی	آسیب‌پذیری
۰/۴۹	۲۵/۴۴	غیر بر خوردی		۰/۴۹	۲۵/۱۸	غیر بر خوردی	
۰/۷۵	۲۶/۷۹	بر خوردی	فعال بودن	۲/۷۲	۱۵۴/۷۳	بر خوردی	گشودگی
۰/۶۹	۲۵/۰۷	غیر بر خوردی		۲/۴۹	۱۵۲/۸۰	غیر بر خوردی	
۰/۶۹	۲۵/۱۱	بر خوردی	هیجان‌خواهی	۰/۷۵	۲۵/۲۹	بر خوردی	تخیل
۰/۶۳	۲۵/۳۶	غیر بر خوردی		۰/۶۹	۲۵/۳۳	غیر بر خوردی	
۰/۴۹	۲۴/۹۶	بر خوردی	هیجان مثبت	۰/۶۷	۲۵/۴۶	بر خوردی	زیبایسندی
۰/۴۴	۲۴/۴۸	غیر بر خوردی		۲۳/۲۴	۲۴/۴۶	غیر بر خوردی	
۳/۰۴	۱۵۶/۵۴	بر خوردی	باوجدان بودن	۰/۵۸	۲۶/۴۸	بر خوردی	احساسات
۲/۷۹	۱۵۵/۸۳	غیر بر خوردی		۰/۵۳	۲۴/۹۲	غیر بر خوردی	
۰/۶۳	۲۵/۲۰	بر خوردی	کفایت	۰/۷۲	۲۶/۶۳	بر خوردی	کنش‌ها
۰/۵۸	۲۵/۴۳	غیر بر خوردی		۰/۶۶	۲۷/۱	غیر بر خوردی	
۰/۶۵	۲۵	بر خوردی	نظم	۰/۷۰	۲۶/۵۱	بر خوردی	ایده‌ها
۰/۵۱	۲۴/۲۰	غیر بر خوردی		۰/۶۴	۲۵/۱۸	غیر بر خوردی	
۰/۶۹	۲۷/۹۳	بر خوردی	وظیفه‌شناسی	۰/۶۵	۲۴/۳۴	بر خوردی	ارزش‌ها
۰/۶۴	۲۷/۷۶	غیر بر خوردی		۰/۵۹	۲۵/۶۷	غیر بر خوردی	
۰/۸۳	۲۶/۳۲	بر خوردی	تلاش برای موفقیت	۲/۳۱	۱۵۳/۹۴	بر خوردی	موافق بودن
۰/۷۶۹	۲۶/۱۴	غیر بر خوردی		۲/۱۱	۱۵۱/۰۲	غیر بر خوردی	
۰/۷۲	۲۶/۰۲	بر خوردی	خویشتن‌داری	۰/۵۰	۲۴/۴۳	بر خوردی	اعتماد
۰/۶۶	۲۶/۱۲	غیر بر خوردی		۰/۴۵	۲۵/۱۲	غیر بر خوردی	
۰/۶۵	۲۶/۰۵	بر خوردی	محتاط در تصمیم‌گیری	۰/۵۶	۲۴/۴۶	بر خوردی	رک‌گویی
۰/۵۹	۲۶/۱۵	غیر بر خوردی		۰/۵۱	۲۳/۸۵	غیر بر خوردی	
۱/۳۹	۲۴/۱۴	بر خوردی	تیپ شخصیتی	۰/۵۰	۲۸/۱۵	بر خوردی	نوع دوستی
۱/۲۷	۲۹/۰۲	غیر بر خوردی		۰/۴۶	۲۷/۳۳	غیر بر خوردی	

انحراف استاندارد) و آمار استنباطی تحلیل کوواریانس انجام گرفت. بین همه ویژگی‌های جمعیت شناختی بین ورزشکاران دو رشته تفاوت معناداری مشاهده شد. لذا از تحلیل کوواریانس استفاده شد و به دلیل طولانی نشدن جداول فقط تحلیل متغیرهای اصلی (بعد از کنترل) ارائه شده است.

یافته‌ها

بعد از تحلیل ارائه شده است). پیش فرض‌های مربوط به این آزمون برای تیپ‌های شخصیتی، پنج عامل شخصیتی و خرده‌مقیاس‌هایش انجام شد. نتایج آزمون لوین نشان داد پیش فرض همگنی واریانسی برای همه متغیرها رعایت شده است. پیش فرض همگنی رگرسیونی توسط آزمون لامبدای ویلکز اجرا و برای کلیه متغیرها دلالت بر عدم تفاوت معنادار بین این دو گروه ورزشکار بود. بین همه ویژگی‌های جمعیت شناختی بین ورزشکاران دو رشته تفاوت معناداری مشاهده شد. لذا از تحلیل کوواریانس استفاده شد و به دلیل طولانی نشدن جداول فقط تحلیل متغیرهای اصلی (بعد از کنترل) ارائه شده است.

توضیحات لازم، به آن‌ها داده شد و از آن‌ها درخواست شد که پرسشنامه‌های مربوطه را در شرایط مناسب تکمیل و به مسئول باشگاه تحویل نمایند. پس از اتمام این فرایند پرسشنامه‌ها جهت نمره‌گذاری و تجزیه و تحلیل جمع‌آوری شده و مورد بررسی قرار گرفت.

برای تجزیه و تحلیل آماری، از نرم‌افزار spss23 استفاده شد. تجزیه و تحلیل در دو قسمت آمار توصیفی (میانگین و در این پژوهش ۱۲۰ نفر ورزشکار در دامنه سنی ۱۸ تا ۵۴ سال حضور داشتند.

جدول ۱ شاخص‌های آماری میانگین و انحراف معیار نمره‌های ورزشکاران را در ویژگی‌های روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی، موافق بودن، باوجدان بودن و خرده‌مقیاس‌های آن‌ها و همچنین تیپ‌های شخصیتی نشان می‌دهد.

برای مقایسه نمره‌های ویژگی‌های شخصیتی و خرده‌مقیاس‌های آن‌ها و تیپ‌های شخصیتی در ورزش‌های برخوردی و غیربرخوردی از تحلیل کوواریانس استفاده شد (بین متغیرهای جمعیت شناختی دو گروه تفاوت معنادار وجود داشت که به دلیل طولانی نشدن جدول، فقط نتایج

جدول ۲. نتایج تحلیل واریانس بررسی سستروئید نمرات خرده‌مقیاس‌های هر عامل

منابع	متغیر وابسته	SS	درجه آزادی	MS	F	سطح معناداری
روان رنجوری	۵۴۶/۱۳۳	۱	۵۴۶/۱۳۳	۳/۳۰۱	۰/۰۷۲	
برون‌گرایی	۰/۶۷۵	۱	۰/۶۷۵	۰/۰۰۴	۰/۹۴۸	
گشودگی (برخوردی و غیربرخوردی)	۷۸/۴۰۸	۱	۷۸/۴۰۸	۰/۳۵۶	۰/۵۵۲	
موافق بودن	۱۰۵۶/۱۳۳	۱	۱۰۵۶/۱۳۳	۶/۱۶۸	۰/۰۱۴	
باوجدان بودن	۲/۴۰۸	۱	۲/۴۰۸	۰/۰۰۹	۰/۹۲۵	

وجود دارد؛ و یکی از عوامل فرضیه سستروئید تأیید شده و چهار عامل دیگر تأیید نشده است.

همان‌طور که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد بین سستروئید نمرات خرده‌مقیاس‌های عامل موافق بودن، تفاوت معناداری

جدول ۳. برآورد تحلیل کوواریانس برای مقایسه میانگین پنج عامل اصلی و مؤلفه‌های آن‌ها در بین دو گروه ورزشکاران
برخوردی و غیربرخوردی

متغیر	ورزشکار	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری	مجذور اتا
اضطراب	برخوردی	۴۱/۰۱	۱	۴۱/۰۱	۳/۵۱	۰/۰۶۵	۰/۰۴
	غیربرخوردی						
خصوصیت	برخوردی	۰/۶۵	۱	۰/۶۵	۰/۰۶۷	۰/۷۹۶	۰/۰۰۱
	غیربرخوردی						
افسردگی	برخوردی	۶۱/۰۸	۱	۶۱/۰۸	۵/۶۷	۰/۰۲۰	۰/۰۶
	غیربرخوردی						
کم‌رویی	برخوردی	۰/۵۲	۱	۰/۵۲	۰/۰۴	۰/۸۳۰	۰/۰۰۱
	غیربرخوردی						
شتاب‌زدگی	برخوردی	۱۹/۸۷	۱	۱۹/۸۷	۱/۰۷	۰/۳۰۴	۰/۰۱
	غیربرخوردی						
آسیب‌پذیری	برخوردی	۴/۴۵	۱	۴/۴۵	۰/۵۴	۰/۴۶۲	۰/۰۰۷
	غیربرخوردی						
گرم بودن	برخوردی	۲۶/۲۸	۱	۲۶/۲۸	۲/۹۹	۰/۰۸۸	۰/۰۳
	غیربرخوردی						
معاشرتی بودن	برخوردی	۱۰/۱۳	۱	۱۰/۱۳	۰/۸۳	۰/۳۶۳	۰/۰۱
	غیربرخوردی						
ابراز وجود	برخوردی	۶/۲۱	۱	۶/۲۱	۰/۷۵	۰/۳۸۷	۰/۰۱
	غیربرخوردی						
فعال بودن	برخوردی	۳۳/۴۵	۱	۳۳/۴۵	۲/۱۱	۰/۱۵	۰/۰۲
	غیربرخوردی						
هیجان‌خواهی	برخوردی	۰/۶۸	۱	۰/۶۸	۰/۰۵	۰/۸۲۲	۰/۰۰۱
	غیربرخوردی						
هیجان مثبت	برخوردی	۲/۵۷	۱	۲/۵۷	۰/۳۸	۰/۵۳۸	۰/۰۰۵
	غیربرخوردی						
تخیل	برخوردی	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۰/۰۰۲	۰/۹۶۹	۰/۰۰۱
	غیربرخوردی						
زیبایپسندی	برخوردی	۱۱/۳۰	۱	۱۱/۳۰	۰/۹۰	۰/۳۴۵	۰/۰۱
	غیربرخوردی						
احساسات	برخوردی	۲۷/۵۷	۱	۲۷/۵۷	۲/۹۱	۰/۰۹۲	۰/۰۳
	غیربرخوردی						
کنش‌ها	برخوردی	۳/۷۹	۱	۳/۷۹	۰/۲۵	۰/۶۱۵	۰/۰۰۳
	غیربرخوردی						
ایده‌ها	برخوردی	۱۹/۹۶	۱	۱۹/۹۶	۱/۴۲	۰/۲۳۶	۰/۰۱

						غیربرخوردی	
۰/۰۲	۰/۱۹۶	۱/۷۰	۲۰/۱۱	۱	۲۰/۱۱	برخوردی	ارزش‌ها
						غیربرخوردی	
۰/۰۱۰	۰/۳۷۸	۰/۷۸	۵/۴۷	۱	۵/۴۷	برخوردی	اعتماد
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۶	۰/۴۹۵	۰/۴۷	۴/۱۹	۱	۴/۱۹	برخوردی	رک‌گویی
						غیربرخوردی	
۰/۰۱	۰/۳۰۸	۱/۰۵	۷/۶۳	۱	۷/۶۳	برخوردی	نوع دوستی
						غیربرخوردی	
۰/۰۲	۰/۱۳۷	۲/۲۵	۳۳/۴۸	۱	۳۳/۴۸	برخوردی	همراهی
						غیربرخوردی	
۰/۰۳	۰/۱۱۰	۲/۶۱	۲۱/۳۲	۱	۲۱/۳۲	برخوردی	تواضع
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۹	۰/۴۰۰	۰/۷۱	۹/۲۰	۱	۹/۲۰	برخوردی	دل‌رحم بودن
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۱	۰/۸۱۷	۰/۰۵	۰/۶۱	۱	۰/۶۱	برخوردی	کفایت
						غیربرخوردی	
۰/۰۱	۰/۳۷۱	۰/۸۱	۷/۲۱	۱	۷/۲۱	برخوردی	نظم
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۱	۰/۸۷۷	۰/۰۲	۰/۳۲	۱	۰/۳۲	برخوردی	وظیفه‌شناسی
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۱	۰/۸۹۵	۰/۰۱	۰/۳۴	۱	۰/۳۴	برخوردی	تلاش برای موفقیت
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۱	۰/۹۳۰	۰/۰۰۸	۰/۱۱	۱	۰/۱۱	برخوردی	خویش‌داری
						غیربرخوردی	
۰/۰۰۱	۰/۹۲۶	۰/۰۰۹	۰/۱۰	۱	۰/۱۰	برخوردی	محتاط در تصمیم‌گیری
						غیربرخوردی	
۰/۰۵	۰/۰۳۹	۴/۴۳	۲۴۰/۸۴	۱	۲۴۰/۸۴	برخوردی	تیپ شخصیتی
						غیربرخوردی	

فرعی اول و فرضیه فرعی ششم پژوهش تأیید شده و در سایر فرضیه‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد تأیید شد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش مقایسه ویژگی‌های شخصیتی و تیپ‌های شخصیتی بین ورزشکاران رشته‌های برخوردار و غیربرخوردی بود که نتایج به دست آمده در ادامه بررسی می‌شود.

نتایج آزمون تحلیل کواریانس در جدول ۳، نشان می‌دهد که نمره ورزشکاران ورزش‌های برخوردار در متغیر افسردگی، بالاتر از غیربرخوردی است ($p=0/02$). باید فرضیه‌های کلی و فرعی جدا بررسی شود. در تیپ‌های شخصیتی در جدول ۳، نمره ورزشکاران غیربرخوردی بالاتر از نمره ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار است ($p=0/039$). براین اساس خرده مقیاس افسردگی فرضیه

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد که بین عامل شخصیتی برون‌گرایی و ۶ خرده‌مقیاس زیرمجموعه آن (گرم بودن، معاشرتی بودن، ابراز وجود، فعال بودن، هیجان‌خواهی و هیجان مثبت) در ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخورده تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج این پژوهش با یافته‌های مک‌کلوی و همکاران (۲۰۰۳) بین ورزشکاران و غیرورزشکاران و بین ورزشکاران رشته‌های برخوردار و غیربرخورده همسو است. انتظار می‌رفت بین دو گروه مورد مطالعه، خرده‌مقیاس‌های هیجان‌خواهی و هیجان مثبت در ورزشکاران برخوردار و غیربرخورده معنادار باشد که این‌گونه نبود. این یافته با تحقیقات ذاکرمن^۲ مغایر است. ذاکرمن در بخش مروری بر منابعش بیان کرد کسانی که در ورزش‌های پرخطر، از قبیل گلایدر دستی و اتومبیل‌رانی، شرکت می‌کنند نسبت به شرکت‌کنندگان ورزش‌های کم‌خطر (بازیکنان بولینگ) یا افرادی که از ورزش‌ها اجتناب می‌کنند از نظر شاخص هیجان‌خواهی نمره بیشتری کسب کرده‌اند. مطالعات نسبتاً کمی بین ورزش‌های برخوردار و غیربرخورده تمایز قائل شده‌اند (دنيس و همکاران، ۱۹۹۸). پژوهشگر معتقد است مطابق با پژوهش‌های پیشین، بررسی ویژگی‌های شخصیتی در ورزش‌های برخوردار ای مانند راگبی و قایق‌رانی در رودهای خروشان، چتربازی و... انجام شده (ذاکرمن، ۱۹۹۴) و معناداری مشاهده شده که در ایران امکان فعالیت و برگزاری مسابقات این ورزش‌ها کمتر وجود دارد دسترسی به ورزشکاران این رشته‌های ورزشی، مقدور نیست و این محدودیت پژوهش، می‌تواند تبیین‌کننده نتایج این فرضیه باشد.

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد که بین عامل شخصیتی گشودگی و ۶ خرده‌مقیاس زیرمجموعه آن (تخیل، زیباپسندی، احساسات، کنش‌ها، ایده‌ها و ارزش‌ها) بین ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخورده تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج این پژوهش با یافته‌های تحقیق جعفرنژاد (۱۳۸۴)، کاژتنا و همکاران (۲۰۰۴) و ریتز و همکاران (۲۰۰۷) همخوانی دارد. البته لازم به ذکر است که در سایر مطالعات انجام شده در این حوزه کمتر به متغیر

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس مطابق جدول ۲ نشان داد که در عامل شخصیتی روان‌رنجورخویی و ۶ خرده‌مقیاس زیرمجموعه آن (اضطراب، خصومت، افسردگی، کم‌رویی، شتاب‌زدگی و آسیب‌پذیری) بین ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخورده در عامل افسردگی معنادار ($p=0/02$) و در سایر عوامل تفاوت معناداری وجود ندارد. پژوهشگر پژوهشی که عامل شخصیتی روان‌رنجورخویی و ۶ خرده‌مقیاس آن را در ورزش‌های برخوردار و غیربرخورده را بررسی کرده باشد نیافت. تنها در پژوهش مک‌کلوی و همکاران (۲۰۰۳)، یافته‌های پژوهش در مورد عامل روان‌رنجورخویی با یافته‌های این تحقیق همسو است. رشته‌های ورزشی برخوردار چون در رابطه مستقیم با حریف قرار دارند، نتیجه علاوه بر مهارت و توانایی‌های جسمی و روانی ورزشکار، می‌تواند به توانمندی حریف هم بستگی داشته باشد و همین امر باعث می‌شود تا علی‌رغم تمرینات طاقت‌فرسا، نتایج مورد انتظار کسب نگردد و به اعتقاد هریس و همکاران^۱ (۲۰۰۸)، ورزشکاران دچار خودانتقادی شدید می‌شوند و با تعمیم افراطی این اشتباهات خود، به این باور می‌رسند که نمی‌توانند توقعات و معیارهای دیگر را برآورده سازند، لذا دچار سرخورده‌گی می‌شوند و در معرض افسردگی قرار می‌گیرند. در ورزش‌های غیربرخورده که سرعت عمل، ضرورت نخستین نیست (بشارت و همکاران، ۱۳۹۳)، امکان گرفتن نتایج مطلوب نسبت به ورزش‌های برخوردار بیشتر است و شاید از دلایل معنادار بودن افسردگی در بین ورزشکاران برخوردار و غیربرخورده نیز همین باشد. به اعتقاد پژوهشگر ماهیت آسیب‌زای ورزش‌های برخوردار به خصوص در ناحیه فک و صورت و نبود حمایت‌های مرتبط با این‌گونه آسیب‌ها با توجه به سطح درآمد پایین نمونه‌های پژوهش، می‌تواند دلیل معنادار بودن این خرده‌مقیاس باشد. همچنین در این پژوهش بخشی از ورزشکاران غیربرخورده را رشته بدن‌سازی تشکیل می‌دهند که امروزه جزء ملاک‌های زیبایی جامعه ایران محسوب می‌شود و این امر می‌تواند دلیل پایین بودن نمره افسردگی در رشته‌های ورزشی غیربرخورده نسبت به ورزش‌های برخوردار باشد.

خویش‌تن‌داری و محتاط در تصمیم‌گیری) ورزشکاران رشته‌های برخوردار و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود ندارد. پژوهشگر پژوهش مشابهی که رابطه بین عامل شخصیتی باوجدان بودن و ۶ خرده مقیاس زیرمجموعه آن (کفایت، نظم، وظیفه‌شناسی، تلاش برای موفقیت، خویش‌تن‌داری و محتاط در تصمیم‌گیری) ورزشکاران رشته‌های برخوردار و غیربرخوردی را بررسی کرده باشد نیافته است، ولی نتایج این پژوهش با پژوهش‌های پیشین در زمینه‌های دیگر به‌طور غیرمستقیم همسو است. از جمله یافته‌های پژوهش با یافته‌های تحقیق بشارت (۱۳۸۷) و شکرچی‌زاده و کریمیان (۲۰۱۰)، موچک و دیونر (۱۹۹۹)، دلاور (۱۳۸۵) همخوانی دارد. هر ورزشکار باید به‌صورت روزانه یا هفتگی برای حفظ و آمادگی و افزایش مهارت خود ساعاتی را به‌طور منظم به ورزش اختصاص بدهد، به نظر می‌رسد چنین شرایطی نوعی خودتنظیمی و خودمدیریتی را در ورزشکاران به وجود می‌آورد (کشاورز و همکاران، ۱۳۹۴). با توجه به ملاک‌های ورود شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر، همگی به‌طور منظم در هفته به ورزش و تمرین می‌پردازند و این می‌تواند عدم تفاوت معنادار را در دو گروه مورد مطالعه، تبیین کند.

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد که بین تیپ‌های شخصیتی ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود دارد ($p=0/039$)؛ به عبارت دیگر میانگین متغیر تیپ شخصیتی در بین ورزشکاران غیربرخوردی به‌طور معناداری بالاتر از ورزشکاران برخوردار است، به این معنا که ورزشکاران غیربرخوردی بیشتر تمایل به تیپ شخصیتی ای دارند. بررسی تیپ‌های شخصیتی بین ورزشکاران برخوردار و غیربرخوردی برای نخستین بار در این پژوهش انجام شد. افراد با شخصیت تیپ ای خود را تحت فشار مداوم و در شرایط محدود و سخت حس می‌کنند، بارکاری زیادی را تحمل می‌کنند، در اغلب مواقع، فرصت استراحت ندارند، با خودشان رقابت می‌کنند، با سرپرستان تفاهم ندارند، اغلب بی‌قرار و مضطرب‌اند و قادر به حفظ آرامش خود نیستند. این افراد در مجموع، افرادی بسیار خشن، متخاصم، منتقد و پرتوقع هستند (میرزایی و همکاران، ۱۳۸۲). این افراد در بین

گشودگی پرداخته شده است. درواقع گشودگی عاملی است که برای اشخاصی که متمایل به درک تجارب جدید و رویارویی با آن‌ها هستند بیشتر به‌کار می‌رود و باید پذیرفت که اگرچه دنیای حرفه‌ای ورزش امروزی کاملاً برنامه‌ریزی شده است اما همیشه در رقابت و موفقیت ورزشی تازگی‌هایی وجود دارد که ورزشکار باید آماده رویارویی مستقیم و غیرمستقیم با آن‌ها باشد (قادری، ۱۳۹۱). با توجه به این که تنها تعداد کمی (۲۵/۸ درصد) از نمونه آماری پژوهش در رشته ورزشی خود عنوان کسب کرده‌اند، نبود تفاوت معنادار بین دو گروه، قابل تبیین است.

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد که بین عامل شخصیتی موافق بودن و ۶ خرده مقیاس زیرمجموعه آن (اعتماد، رک‌گویی، نوع‌دوستی، همراهی، تواضع و دل‌رحم بودن) ورزشکاران رشته‌های برخوردار و غیربرخوردی تفاوت معناداری وجود ندارد. پژوهشگر پژوهش مشابهی که عامل شخصیتی موافق بودن و ۶ خرده مقیاس زیرمجموعه آن (اعتماد، رک‌گویی، نوع‌دوستی، همراهی، تواضع و دل‌رحم بودن) را بین ورزشکاران رشته‌های ورزشی برخوردار و غیربرخوردی، بررسی کرده باشد نیافت، اما نتایج حاصل از پژوهش به‌طور غیرمستقیم با یافته‌های بشارت (۱۳۸۷) شکرچی‌زاده و کریمیان (۲۰۱۰)، موچک^۱ و دیونر^۲ (۱۹۹۹) و دلاور (۱۳۸۵) در مقایسه ورزشکاران با غیرورزشکاران همسو است. این رابطه را می‌توان این‌گونه تبیین کرد که فعالیت ورزشی منظم و مستمر باعث بهبود ویژگی‌های شخصیتی از جمله سازگاری می‌شود (کشاورز و همکاران، ۱۳۹۴) و به همین دلیل بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین به اعتقاد پژوهشگر، با توجه به این که شرکت‌کنندگان به‌دلخواه و اختیاری در پژوهش شرکت کردند، افرادی که از سازگاری، اعتماد کافی، نوع‌دوستی و تواضع بیشتری برخوردار بودند حاضر به شرکت در پژوهش شدند و همین دلیل عدم معنادار بودن عامل شخصیتی سازگاری و خرده مقیاس‌هایش می‌تواند باشد.

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد که بین عامل شخصیتی باوجدان بودن و ۶ خرده مقیاس زیرمجموعه آن (کفایت، نظم، وظیفه‌شناسی، تلاش برای موفقیت،

بشارت، م.، قهرمانی، م. و نقی پورگیوی، ب. (۱۳۹۳). نقش پیش‌بین خودتنظیم‌گری و تکانشوری در موفقیت ورزشی: مقایسه ورزش‌های برخوردی و غیربرخوردی. فصلنامه رفتار حرکتی، سال سوم، شماره ۵، ص ۸.

بشارت، م. (۱۳۸۷). مقایسه ویژگی‌های شخصیتی ورزشکاران در ورزش‌های فردی و گروهی. دومین کنگره روان‌شناسی کاربردی در ورزش قهرمانی. ص ۷.

جعفرنژاد، ف.، شکری، آ. و مرادی، ع. (۱۳۸۴). بررسی رابطه میان پنج عامل بزرگ شخصیت، سبک‌های مقابله‌ای و سلامت روانی در دانشجویان کارشناسی. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، شماره ۷۰، ص ۷۴-۵۱.

حسینی، ب. (۱۳۹۱). تیپ‌های شخصیت در نظام‌های روان‌درمانی، تهران: انتشارات جنگل، جاودانه.

حقی، م. (۱۳۹۰). مقایسه پنج عامل شخصیتی بین دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

حلب‌چی، ف. و رییس کرمی، س. (۱۳۸۵). معاینات پیش از ورزش در کودکان و نوجوانان. مجله بیماری‌های کودکان ایران، دوره ۱۶، شماره ۴، ص ۴۹۶-۴۸۵.

دلاور، ر. (۱۳۸۵). بررسی ارتباط خصوصیات شخصیتی و میزان افسردگی دانشجویان پسر ورزشکار و غیرورزشکار دانشگاه سیستان و بلوچستان. مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی. دوره شماره ۳، صص ۴۰-۳۳.

صفی‌خانی، د. و مهربانی‌زاده، ه. (۱۳۸۸). بررسی سیستم‌های مغزی-رفتاری به‌عنوان پیش‌بینی‌های تیپ‌های A، C و D شخصیتی. مجله دستاوردهای روان‌شناختی (علوم تربیتی و روان‌شناسی)، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره چهارم، شماره ۲۸۷.

صیاد، م. (۱۳۸۷). رابطه تیپ‌های شخصیتی B/A و روش‌های مقابله با استرس در ورزشکاران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

علیزاده، م. (۱۳۷۸). مقایسه شخصیت نوع A بین دانشجویان مرد شرکت‌کننده در سومین المپیاد ورزشی در ورزش‌های بسکتبال، هندبال، بدمیتون و تنیس روی میز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد: دانشگاه تربیت‌معلم تهران.

فتحی آشتیانی، ع. (۱۳۹۳). آزمون‌های روان‌شناختی: ارزشیابی شخصیت و سلامت روانی. تهران: انتشارات بعثت.

قادری، د. (۱۳۹۱). بررسی و مقایسه رابطه بین پنج عامل بزرگ شخصیتی، شادکامی و موفقیت ورزشی در ورزشکاران تیم‌های

محرک‌های محیطی بیشتر به دنبال پاسخ‌گویی به محرک‌های آزارنده محیط هستند و پاسخ‌گویی به این محرک‌ها تا حد امکان به صورت پرخاشگری بوده و در صورت عدم امکان اعمال پرخاشگری، شخص دست به واکنش گریز می‌زند (صفی‌خانی و مهربانی‌زاده، ۱۳۸۸) به اعتقاد پژوهشگر، افراد تیپ شخصیتی ای شرکت‌کننده در پژوهش، رشته ورزشی خود را برای کسب آرامش و کاهش تنش‌های روزانه انتخاب کرده‌اند و در واقع دست به گریز زده‌اند. در واقع افراد این تیپ شخصیتی تلاش می‌کنند حداقل در برخی از جنبه‌های زندگی خود مثل فعالیت‌های ورزشی از تنش و سایر خصوصیات شخصیتی این تیپ، فاصله گرفته و به دنبال ورزش‌های آرام‌تر می‌روند.

از جمله محدودیت‌های پژوهش، می‌توان به عدم جامعیت رشته‌های ورزشی برخوردی و غیربرخوردی و نمونه‌های مورد بررسی که به صورت داوطلب در پژوهش شرکت کردند اشاره کرد. ورزشکاران مطابق ملاک‌های ورود پژوهش، تنها باید در یک رشته ورزشی فعالیت می‌کردند که تعمیم نتایج به ورزشکارانی که در چند رشته ورزشی مشغول به فعالیت هستند را محدود می‌سازد. همچنین این پژوهش به دلیل این‌که از اولین مطالعات در زمینه بررسی تیپ‌های شخصیتی بین ورزشکاران برخوردی و غیربرخوردی بود، نیازمند تکرار در نمونه‌های مختلف و تأییدهای تجربی بیشتر است. هریک از این محدودیت‌ها به سهم خود دایره تعمیم یافته‌های پژوهش را محدود می‌کنند و رعایت احتیاط در تفسیرهای مطرح شده را الزامی می‌سازند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی سایر تقسیم‌بندی‌های تیپ‌شناختی رایج بین این دو نوع ورزش مقایسه صورت گیرد.

تشکر و قدردانی

از مسئولین، مربیان و ورزشکاران باشگاه‌های تناسب، قایم و کوثر، اداره کل ورزش و جوانان استان اصفهان و چهارمحال و بختیاری و کلیه افرادی که در نمونه‌گیری و اجرای پژوهش همکاری داشته‌اند، تشکر و سپاسگزاری می‌نمایم.

منابع

آتش روز، ب. (۱۳۸۶). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از طریق دل‌بستگی و صفات پنج‌گانه شخصیتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

- in individual and team sports. *Procardia –social and behavioral sciences*, 5: 808-812.
- Fernandez, C.O., Verdecie, F. O., Chavez, R. L., Alvarez, G. MA., Fiallo, S. MC. (2002). Type a behavior and life events as risk factors for cerebral infarct. *Article in Spanish. Rev Neurol*, 347: 7-622.
- Guilherme, M. Lage & et al. (2011). Correlations between Impulsivity and Technical Performance in Handball Female Athletes. 2, 7, 721-726.
- Halgin, R., & Whitbourne, S. (2006). *Abnormal psychology: Clinical perspectives on psychological disorders*, New York: McGraw-Hill.
- Hanin, Y.L. (2000). Emotions in sport. Champaign. Behavior Modification, (29), 616-641.
- Harris, P. W., Pepper, C.M., & Maack.D.J. (2008). the relationship between maladaptive perfectionism and depressive symptoms: The mediating role of rumination. *Personality and Individual Differences*, 44 (1): 150-160.
- Kajtna T., Tusak M., Baric R., & Burnik, S. (2004). Personality in high – risk sports athletes. *Kinesiology*, (36)1: 24-34.
- Le, K., Donnellan, M. B., & Conger, R. (2014). Personality development at work: Workplace conditions, personality changes, and the corresponsive principle. *Journal of Personality*, 82: 44-56.
- Magnus, K., Diener, E., Fujita, F., & Pavot, W. (1993). Extraversion and neuroticism and predictors of objective life events: a longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65: 691-706.
- Marks, G. R., & Lutgendorf, S. K. (1999). Perceived health competence and personality factors differentially predict health behaviors in older adults. *Journal of Aging and health*, 11: 221-239.
- Maxwell, J. P. (2004), Anger rumination: An antecedent of athlete aggression? *Psychology of Sport and Exercise*, 5: 279-289.
- McKelvie, j. s. (2003). Extraversion and neuroticism in contact athletes no contact athletes and non-athletes. *Journal of sport psychology*, 5: 27-37.
- Miller, R., & Krauskopf, C. J. (1986). The Personality Assessment System as a conceptual framework for the Type A coronary-prone behavior pattern. *PAS Foundation Journal*, 4: 21-27.
- Mujeck, S., & Devies, S. A. (1999). Personality differences between athletes and nonathletes. *Mat*. 10: 37-39.
- Newcombe, P.A. & G.L. Boyle. (1995). High school students' sports personalities: Variations across participation level, gender, type of sport and nonsuccess. *International J. Sport Psychol.*, 26: 277-294.
- Reiter, M.D., Liput, T., & Nirmal. R. (2007). Personality preferences of college student athletes. *College student journal*.
- Rhodes, R. E., Couneya, K. S., & Bobick T. M. (2001). Personality and exercise participation across the breast cancer experience. *Psycho-Oncology*, 10: 380-388.
- Russell, G. W. (2008). *Aggression in the sports world: A social psychological perspective*. OUP USA.
- ملی، ورزشکاران حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای آذربایجان شرقی. *فصلنامه علوم رفتاری*، دوره ۴، شماره ۱۱. ص ۱۰۷-۱۳۶.
- کشاورز، د.، محمدموسوی، س. و جلالی، م. (۱۳۹۴). ویژگی‌های شخصیتی در دانشجویان ورزشکار ایرانی و غیرایرانی. *فصلنامه‌ی مشاوره و روان‌درمانی*، سال چهارم، شماره‌ی ۴، ص ۴۰.
- گنجی، ح. (۱۳۹۲). *ارزشیابی شخصیت*. تهران: نشر ساوالان.
- میرزایی، ف.، بخشی، ح.، یاسینی، م. و بشردوست، ن. (۱۳۸۲). توزیع شدت دیسمنوره بر حسب تیپ شخصیتی دانش‌آموزان رفسنجان. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، سال دوم، شماره ۳ و ۴، ص ۵۵.
- Aydin, I., & Pehlivan, Z. (2010). Strategies and personality types used by primary school principals in Turkey to influence teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12: 36-52.
- Benedict, C., & Parker, Tonya. M. (2014). *Baseline Concussion Testing: A Comparison between Collision, Contact, and Non-Contact Sports. Honors Projects*. Retrieved from <http://scholarworks.gvsu.edu/honorsprojects>.
- Conner, M., & Abraham, C. (2001). Conscientiousness and the theory of planned behavior: toward a more complete model of the antecedents of intentions and behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27: 1547-1561.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R., (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual. *Personality and Individual Differences*, 36: 587-596.
- Costa, P.T., & McCrae, R. R. (1992). Normal Personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory, *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 4: PP 5-13.
- Courneya, K. S., & Helsten, L. M. (1998). Personality correlates of exercise behavior, motives, barriers and preferences: an application of the five-factor model. *Personality and Individual Differences*, 24: 625-633.
- David, J. P., Green, P. J., Martin, R., & Slus, J. (1997). Differential roles of neuroticism, extraversion, and event desirability for mood in daily life: an integrative model of top-down and bottom-up influence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73: 149-159.
- Demareva, V., & S Polevaya, S. (2014). Type A and B personalities from a psychological perspective. *International Journal of Psychophysiology*, 94: 120-261.
- Dennis M., Sullivan, O., Zuckerman, M., & Kraft, M. (1998). Personality characteristics of male and female participants in team sports, *Personality and Individual Differences*, (25), 119-128.
- Etemadi Nia, M., & Besharat, M. A. (2010). Comparison of athlete's personality characteristics

- Shariati, M., & Bakhtiari, S. (2011). Comparison of personality characteristics athlete and non-athlete student, Islamic Azad University of Ahvaz, *Procardia - Social and Behavioral Sciences*, 30: 2312-2315.
- Shekarchizadeh, P., & Karimian. (2010). Personality as predictor of happiness in male athlete and non – athlete students of Isfahan university. *Procardia – social and behavioral sciences*, 251: 843.
- Smith, E., Ronald. (2008). Advances in cognitive-social personality theory: applications to sport psychology. *Revisit de Psicología Del Deportee*, 17- 2.:253-276.
- Vollrath, M.E., & Torgersen, S. (2008). Personality type and risky health behaviors student. *Scandinavian journal of psychology*, 49: 287-293.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavior expressions and biosocial bases of sensation seeking*. New York: Cambridge University Press.